

159. rocznica Bitwy pod Staninem

14 marca 1863 roku pod Staninem miała miejsce bitwa Powstania Styczniowego. Oddział 250 powstańców dowodzony przez Walentego Lewandowskiego stoczył zwycięską potyczkę z oddziałem rosyjskiej piechoty.

Organizując obronę w Staninie Lewandowski profesjonalnie ugrupował swój oddział, wykorzystując warunki terenowe. Zajął pałac, otoczony zabudowaniami i wałem ziemnym, a z jednej strony także rzeczką Wilkojadką, która rozlewała się w obszerny staw. W pierwszej linii obrony rozwinął strzelców, a kosynierów pozostawił w odwodzie, aby ich użyć w odpowiednim momencie do odparcia ataku nieprzyjaciela. Jazdę natomiast, jako mniej przydatną w obronie pałacu, wysłał pod dowództwem swego adiutanta Karola Krysińskiego do pobliskiego lasu z zadaniem mylenia i nękania przeciwnika, gdyby ten zamierzał obejść pozycje polskie i odciąć Lewandowskiego od lasu. Piechota rosyjska zaatakowała pałac, usiłując podczołgać się pod bramę i zdobyć ją szturmem. Lewandowski rzucił do walki kosynierów, którzy wyparli Rosjan i zmusili ich do ucieczki. W czasie walki o pałac kozacy opuścili Stanin, ale szarża jazdy Krysińskiego zmusiła ich do powrotu. Wówczas chłopci, uzbrojeni w kosy, widły i drażki, bez rozkazu uderzyli na kozaków i wyrzucili ich ze wsi.

Dzięki zdyscyplinowaniu oddziału i dużym zapasom amunicji plan udał się i powstańcy odnieśli zwycięstwo.

Straty rosyjskie, trudne do dokładnego ustalenia, wynosiły kilkudziesięciu rannych wywiezionych do Łukowa na 12 wozach oraz kilkudziesięciu zabitych, pochowanych w dwóch dołach po ziemniakach. 6 zabitych i rannych Rosjanie zostawili przed pałacem. Po stronie polskiej dzięki dogodnej obronnej pozycji w pałacu było tylko 9 rannych.

Rannym i zabitym Rosjanie zabierali broń, której część zatopili w stawie, dlatego powstańcy zdobyli

tylko 15 karabinów. W walce odznaczyło się wielu oficerów i podoficerów oraz kosynierzy. Ich atak zdecydował o ostatecznym odparciu Rosjan. Okolicznością sprzyjającą było to, że Jołszyn nie posiadał dział. Na uwagę zasługuje pomoc mężczyzn stanińskich, którzy przez postawienie barykady uniemożliwili Rosjanom wejście do wsi.

W bitwie został ranny ks. Stanisław Brzóska, a prawdopodobnie również Aleksander Głowacki znany pod literackim pseudonimem pisarz Bolesław Prus, chociaż nigdy o tym epizodzie swego życia nie wspominał. Niektórzy historycy podważają udział B. Prusa w bitwie.

W 1937 r. staraniem Pana Floriana Wiącka - ówczesnego kierownika szkoły we Wnętrznem Mieszkańcy wzniesli pomnik ku czci poległych powstańców 1863 roku.

Zródło: Jerzy Strychalski „Bitwa obronna w Staninie 14 marca 1863r.”